

OTO ŠILINGER
ZAGREB
BUKOVAČKA CESTA 55

Zagreb, 3. oktobra 1984.

Gospodin
Jakir Evehov,
Masada 3
HAIFA
Israel.

Vrlo poštovani gospodine,

Prošlo je već 6 tjedana kako su nam Marbergerovi iz Švicarske javili da ste ih telefonski zamolili da nam prenesu Vašu želju da Vam napišem kronologiju porodice Schillinger.

Moj sklerotični mozak mi nažalost ne omogućava da udovoljim Vašoj želji jer su mi ne samo neki podaci već i sama imena, koja sam nekada znao (a nikada o tome nisam pravio bilješke) utonula u zaborav.

Ne apsolutno pouzadano, ali vjerujem dosta tačno, dajem Vam slijedeće podatke, koji će ispasti nesistematski i možda previše epski:

Porodica Schillinger živjela je sigurno prije polovice 19. vijeka u Osijeku. Moj pokojni djed Ignac Schillinger rođen je u Osijeku, a sjećam se da je i njegov otac sa ženom (moji praroditelji) pokopani na osječkom židovskom groblju. Mislim da je pradjedovo ime bilo JAKOB. To zaključujem i iz toga da je moj otac nosio židovsko ime Jakob a jedan njegov bratić zvao se i građanskim imenom Jakob Schillinger vjerovatno oba po već pokojnom djedu.

Moj Djeda Ignac imao je nekoliko braće i čini mi se dvije sestre. Od braće mojega djeda, koji su svi umrli mladi s oko 40 godina, poznavao samo najmladjeg, koji je umro oko 1912 godine u Osijeku. Njegova se je udovica s kasno rođenim malim sinom (rođenim oko 1909 god.) pred prvi svjetski rat preselila u Sjedinjene države. Sin je (mislim) zvao Adolf. O njihovoj daljoj sudbini ne zam ništa.

Sestre mojega pok. djeda Ignaca na koje se sjećam bile su Sofija udata Feldstein, a druge se imena na sjećam.

Sofia Feldstein živjela je od mladosti u Beču i imala u Werdertorgasse dosta poznati krojački salon. Rano se je rastala o muža (Galiciskog Židova) i imala dvoje djece. Kćerka bila je glazbenik (violina) udata za svog učitelja glazbe nejevreja. Ne znam kako je završila. Sin Richard bio je dosta poznati Njemački glumac Richard Felden. Ljevičarski emigranti iz Berlina pričali su mi da se je kretao u njihovom krugu i da je odmah po dolasku Nacista na vlast završio u koncentracionom logoru.

Druga sestra mojega djeda živjela je u nekom malom selu u slavonskoj Podravini (oko Valpova i Miholjca). Imala je jedinicu kćerku koja se je za vrijeme prvog svjetskog rata udala za ruskog ratnog zarobljenika - Židova. Ne znam dali je u tom braku bilo djece. Doživili su, ali ne i priživjeli, drugi svjetski rat.

Jedan od braće mojega djeda Ignaca (Ime mu ne pamtim) imao je dva sina. Već pomenuti Jakob Schillinger bio je trgovac tekstilom u Osijeku. Prva žena umrla mu je dok je služio vojsku u prvom svjetskom ratu. Druga žena Lotta Schillinger rođena je Altarac iz Sarajeva. Majka joj je

bila rođena Kohn iz Slav. Požege - iz porodice Kohn-Jelinek. Lotta Schillinger otvorila je u Osijeku salon šešira u kojem se je nakon nekoliko godina zaposlio i muž Jakob nakon što je likvidirao svoju trgovinu tekstilom. Negdje tridesetih godina prešli su Jakob i Lotta u Beograd gdje je ona na uglu Knez Mihajlove ulice imala salon šešira u kojem je i on bio zaposlen. U ratu su oboje zaglavili.

Znatno mlađi brat Jakoba Šillingera (rođen u Osijeku oko 1900 godine) Milan Schillinger živio je u Osijeku kao službenik fabrike "Schicht"

bio je oženjen osječkom Židovkom, imao mislim dvoje djece. Bio je jedan od najrevnijih članova pjevačkog društva "Lipa" i, kao takav duže vrijeme zaštićen u NDH, ali zatim s cijelom porodicom likvidiran.

O osječkoj grani Schillingera sjećam se samo toliko, jer je i moj otac čuvao više tradiciju porodice svoje majke (Flesch) u kojoj je kao siročić odrastao i bio jako pažen i voljen. U Slavoniji bilo je još dugih porodica Schillinger o kojima neznam ništa, osim činjenice da je jedan požeški Schillinger poslije oslobođenja živio kao apotekar u Osijeku.

Nešto više mogu reći o mojem ocu Teodoru.

Teodor (Jakob) Schillinger rođen je 12. jula 1877. godine kao sin Ignaca i Tereze rođene Flesch. Tereza Flesch rođena je u Osijeku od oca malog trgovca porijeklom iz Bačke koji je imao sitničarku radnju u tadašnjoj Dugoj (sadašnjoj Strossmajerovoj) ulici 105 da domak retfalačke mitnice. Moja baka Tereza imala je jednog brata Dr. Alois Flescha, gradskog fizika Osijeka i četiri sestre. i to:

Dr. Flesch Umro je mlad od tuberkuloze koju je stekao kao vrlo siromašni student u Beču. Djece nije imao.

Adela udata Juhn u Podgoraču imala je 9 sinova i 1 kćerku. među njima najpoznatiji kirur Hinko i publicista i istaknuti komunist Miroslav (Fritz) suprug Ine Juhn-Broda.

Laura udata Winter u Našicama. Muž bio je 40 godina rabin odlikovan visokim A.U. ordenom, koji je umro 1916 (možda 1917). Djece nije imala.

Charlotta (Lotti) udata Müller u Našicama. Imala je jedinicu Olgu udata Reich, koja je živila u Osijeku i umrla oko 1972 god.

Sidonija udata Leitner umrla u Zagrebu 1928 godine. u domu Lavoslav Schwarz. Imala je jedinicu Zoru udata Revesz koja se je otrovala prilikom ulaska Njemaca u Zagreb.

Toliko o precima, a sada opširnije o mojem ocu Teodoru.

Teodor bio je drugo dijete Ignaca i Tereze Schillinger. Prvo dijete djevojčica umrla je od šarlaha s 6/7 godina.

Tereza Schillinger umrla je savim kratko (ili neposredno) iza poroda, tako da je se moj otac nije sjećao. Od rođenja živio je i odrastao u kući svog djeda Flescha uz njegu bake i tetke Laure (koja se je kasno uvala). Po pričanju mojega oca porodica Flesch bila je siromašna, a tata Ignaz Schillinger oženio se je ponovno i o sinu nije vodio brigu. On je mlad umro, tako da ga se je moj otac jedva i sjećao.

Moj otac školovao se je u Osijeku na realnoj gimnaziji. U ratu nestao je Izvještaj te realne gimnazije iz kojega je proizlazilo da je Teodor Schillinger završio četvrti razred kao odlikaš. U to vrijeme obolio je moj otac na plućima. Kako je njegov ujak Dr. Albert Flesch bio teški TBC bolesnik, preplašena porodica izvadila ga je iz petog razreda i poslala tetki Sidoniji Leitner na Rijeku, gdje je njen muž željezničar upravo službovao. Nakon godinu dana ili više otac je ozdravio, ali uslije jako pogoršanih materijalnih prilika porodice Flesch nije mogao nastaviti školovanje.

Kao praktikant namjestio se je u zagrebačkoj drvarskoj firmi Karl Schlesinger. Nakon službovanja kod nekih drugih zagrebačkih drvarskih firmi (Asnbale Berger, Filipa Deutscha sinovi) zaposlio se je kod poduzeća "UNA" u Bosanskoj Dubici u svojoj 24. ili 25 godini.

U Dubici oženio se je 1903. godine s mojom pok. majkom Dragicom rođj. Seidner. (Majčin otac bio je Maks Seidner rodom iz Sombora a majka Marija (Mizzi) rođj. Mautner i Pakraca).

Iz tog braka potekli su dva sina: Dragan rođen 29. juna 1904. godine u Bos. Dubici i ja (Otto, sada Oto) rođen 24. oktobra 1905. god. u Budimpešti.

Moj otac službovao je u to vrijeme u centrali koncerna "Slavonija" kojem je pripadalo i poduzeće "Una" kao šef ureda. 1906 god. moj je otac premješten za upravitelja pogona (pilana, luštioniča i tvornica poljštva) u Slavonskom Brodu.

Godine 1910. moj otac napušta službu kod "Slavonije" pa se etablira kao kao "poduzeće za izgoštinu drva i izradu šuma" u Zemunu. Svoju firmu imao je pod nepromjenjenim nazivom do svoje smrti u Zagrebu 30.03.1937. god.

Prvih dana svjetskog rata 1914. god. izbjegli smo iz Zemuna, te nakon nakon višemjesečnog boravka u Osijeku prešli u Našice. Otac je izbjegao mobilizaciju, te se je cijelo vrijeme rata bavio eksploatacijom šuma i trgovinom drva. Povodom prevrata krajem oktobra 1918. god. pobjegli smo iz Našica i nastanili se u Osijeku.

U 1923. god. moj otac je kupio kuću (odn. palaću) u Zagrebu na Štrosmajerovom trgu 2., te se je 1924. god. preselio u Zagreb, gdje je proživio ostatak svoga života do 1937. god.

30.09.1931. godine umrla mi je majka Dragica, a u proljeće 1934. god. moj otac se je oženio udevicom Lilly Ruegeberg iz Beča, rođenom 1894. god. u Bukureštu iz porodice Kün-Koltai poreklom iz Madjarske.

Moj brat i ja radili smo ^u poduzeću kojega oca još kao srednjoškolci i dalje za vrijeme studija. Nakon manje krize odn. nesporazuma u 1933. god. koja se je prebrodila i odnosi bili normalni, u proljeće 1935. god. bez ikakvih uvodu naš otac je obojici nas uručio pismene otkaze službe u svom poduzeću. u isto to vrijeme sačinio je i svoju oporuku, kojom kao opručnog nasljednika imenuje Židovsku bogoštovnu općinu Zagreb uz obilan legat ženi a samo nužni dio sinovima. Namjena opručne imovine ostavljene ~~Židovskoj~~ općini bila je osnivanje "Fonda sirotišta Teodor Schillingera" (pobliže o tome vidi u "Spomenici povodom pedesetgodišnjice Doma staraca S.H.O.J." srt. 10.)

Od 1935. god. sinovi Teodora Schillingera Dragan i Oto imali su svoje poduzeće za trgovinu drvima i eksploataciju šuma koja je radila do rata 1941. i likvidirana je pod režimom NDH.

Dragan Šilinger oženio se je 1932. god. Editom Kudalka (njena majka je Paula Rendi rođj. Korvin-Konj iz Zagreba, od koje se je razveo 1948. god. i 1949. god. oženio Ružom udovom Kon, rođenom Herzog iz Vinkovaca, koja imade iz prvog braka sina Paju (rođenog 1941. god.) koji živi u Izraelu.

Ja sam se ožnio 1929. god. s Gretom Hirsch iz Zagreba kćerkom veterinarskom inspektora Zemaljske vlade Hrvatske, koja je odvedena u augustu 1942. god. iz Doboja, gdje je živila kod svog brata primariusu Dr. Slavka Hirscha. Zajedno s njim, njegovom ženom, kćerkom i 8- mječnim unukom u nepoznatom pravcu. Slavo Hirsch ubujen je na dan dolaska u logor Jasenovac, dok su ostali članovi porodice sigurno isto smjesta ubijeni, jer im se ne može otkriti trag. Po povratku iz ratnog zaborobljenštva oženio sam se

drugi put s Hellom rođjenom Valentić prije toga dva puta udatoj za židove (Joško Fried i Milan Hoffmann), koja je od raka na plućima umrla 1955.g. Treći puta oženio sam se 1957.god. za Gretu udovu Ajzinberg rođjenom Sason a po baki rođjenoj Herzi iz Zemuna u bliskim robinski odnosima s Teodorom Herzlom.

Dragan Schillinger pao je u ratno zarobljeništvo prvih dana rata u Tetovu (Makedonija), a ja nakon bijega u Novom Pazaru ponovno sam zarobljen u Vrnjačkoj Banji. U oficirskim zarobljeničkim logorima našli smo se nas dvoje (nakon Labebecka odnosno Offenburga) u logoru Nuernberg u martu 1942. god. i zajedno proveli u OPLAGima Osnabrueck, Strassburg, Barkenbruegge i Rederitz. Nakon bjegetva iz logora Rederitz vratili smo se obojica u Beograd 22.marta 1945.god.

U novoj Jugoslaviji odmah smo rasporedjeni na rad u resor šumarstva i drvne industrije. Nakon raznih dužnosti u Hrvatskoj Dragan je 1.januara 1948.god. prešao u poduzeće "Jugodrho" u Beogradu u vanjskotrgovačku djelatnost, gdje je radio do penzije 1969.god. i umro od infarkta 15. aprila 1970.god.

Ja sam u resoru šumarstva i drvne industrije službova na raznim dužnostima (tako od 1948 do 1951 kao načelnik ministarstv. za poslove planiranja, od 1951 do 1958.god. kao komercijalni i glavni direktor tvornice pokućstva). U 1958.god. prelasim kao tehnički savjetnik u Institut za drvo+industrijska istraživanja, a zatim od 1965 do penzioniranja radim na uvozu strojeva za drvenu industriju kod poduzeća "EKspotrdrvo".

Zaključno nekoliko riječi o odnosu prema židovstvu u porodici Teodora Schilingera:

U kući održavali su se samo neki židoski običaji kao paljenje svijeća na erev šabat i velike praznike, ali više po želji supruge Dragice.

Od 28. oktobra 1918.godine t.j. burnih dana prevrata i antisemitski pogroma u provinciji pa sve do pred svoju smrt 1934.godine u kući Teodora Šilinger a živjela je njegova tetka (po majci) Laura udova Winter rođj. Fleisch, udovica rabina, koja mu je bila zapravo pomajka, jer je o njemu kao siročiću vodila brigu u u kući njegova djeda odn. svojih roditelja. Laura Winter trudila se je da u kuću Schillinger uvede više židovskoj duha i poštivanje osnovnih židoskih običaja što joj je donekle i uspijevalo za života Dragice Šilinger, ali je druga žena Lilly najodlučnije spriječavala sve što bi sjećalo na židovstvo, tako da je Laura Winter u svojoj osamdesetoj godini morala napustiti dom u kome je provela 16 godina i otići kao podstanar u jednu židosku porodicu, gdje nakon kratkog boravka na sv. svojoj osamdeseti rođjendan umrla. Pokopana je u grob porodice Teodor Šilinger u arkadama na Mirogoju.

Teodor Schillinger bio je bogobojažljiv, išao na praznike u hram a nije se ni inače isključivao iz židoskog društva i života, ali je bio gorljivi anticionista. Meni je zajedno s. stariji bratom Draganom branio svaki kontakt s cionizmom i židovskom nacionalnom omladinom uz cijenu da me učine osobenjekom i odbiju od porodice.

Teodor Šilinger je do smrti ostao nepokolebljivi asimilant, ma da je u židovski javni život ušao kao član vijeća Židovske bogoštovne općine u Zagrebu ali u redovima opozicije cionističkoj većini.

Svoju povezanost s židovstvom ipak je opetovano dokazao kao dobrotvor židovskih institucija (na pr. židovskog staračkog doma u Osijeku) i konačno svojom oporukom.

Bojim se, poštovani havr Eventov, da sam u mnogočem bio preopširan, a da

Vam pri tome nisam pružio baš one podatke koji su Vam potrebni. Molim Vas da to pripišete mojoj podmakloj dobi i da se ne ustručavate da mi se obratite evnt. konkretnim pitanjima o onom što sam mimoišao, pa ću se truditi da Vam na njih dadem i odredjenije odgovore.

Primate tom prilikom ~~na~~je najbolje želje prilikom naš velih praznika.
Lešana Tova tikatevu!

Pozdravljam Vas s ⁴vekim poštovanjem